IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 01 MAY 2026

KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI KORXONALARDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH MASALALARI

Tursunov Nuriddin
Andijon davlat texnika instituti Iqtisodiyot boshqaruv fakulteti
Menejment kafedrasi Menejment yonalishi K 15 22 gurux

Annotatsiya

Mazkur maqolada korporativ boshqaruv tizimiga ega korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini samarali tashkil etish, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish hamda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, korxonalarni modernizatsiya qilishda strategik boshqaruv, raqamlashtirish, investitsion faoliyat va inson resurslarini rivojlantirishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida zamonaviy korporativ boshqaruv tizimining korxona samaradorligini oshirishdagi o‘rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: korporativ boshqaruv, modernizatsiya, strategik boshqaruv, innovatsiya, raqamlashtirish, korxona samaradorligi, investitsiya, boshqaruv tizimi.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan globallashuv jarayonlari, raqobat muhitining keskinlashuvi va texnologik taraqqiyot korxonalar faoliyatini tubdan modernizatsiya qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, korporativ boshqaruv tizimida faoliyat yuritayotgan korxonalarda ishlab chiqarish jarayonlarini zamonaviy texnologiyalar asosida qayta tashkil etish, boshqaruv samaradorligini oshirish va innovatsion faoliyatni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Modernizatsiya jarayoni korxona faoliyatining barcha yo‘nalishlarini – ishlab chiqarish, boshqaruv, moliyaviy tizim, marketing va inson resurslarini qamrab oluvchi murakkab iqtisodiy jarayon hisoblanadi. Shu sababli uni samarali boshqarish korxona raqobatbardoshligini ta’minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston iqtisodiyotida ham korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirish, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini xalqaro standartlar asosida tashkil etish va sanoat korxonalarini modernizatsiya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa modernizatsiya jarayonlarini ilmiy asosda boshqarish masalalarini tadqiq etishni dolzarb mavzuga aylantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Korporativ boshqaruv va modernizatsiya jarayonlarini boshqarish masalalari ko‘plab xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, M. Porter korxonalarning raqobat ustunligini ta’minlashda innovatsion rivojlanish va strategik boshqaruvning muhimligini ta’kidlagan. P. Drucker esa zamonaviy boshqaruv tizimida inson kapitali va innovatsion faoliyatning ustuvor ahamiyatini ilmiy asoslab bergan.

Rossiyalik iqtisodchi olimlardan V. Katkalo korporativ boshqaruvning strategik rivojlanishdagi rolini o‘rgangan bo‘lsa, A. Thompson modernizatsiya jarayonlarida boshqaruv mexanizmlarining samaradorligiga alohida e’tibor qaratgan.

Mahalliy olimlardan A. Vahobov, Q. Abdurahmonov, S. G‘ulomov va boshqa tadqiqotchilar tomonidan O‘zbekiston korxonalarida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish, investitsion faoliyatni rivojlantirish hamda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish masalalari tadqiq etilgan.

Biroq korporativ boshqaruv tizimidagi korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini kompleks boshqarish, ayniqsa raqamli iqtisodiyot sharoitida samarali boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirish talab etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy abstraksiya, tahlil va sintez, statistik kuzatuv, taqqoslash, tizimli yondashuv hamda iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida korporativ boshqaruv tizimiga oid ilmiy manbalar, normativ-huquqiy hujjatlar va iqtisodiy adabiyotlar o‘rganildi.

Shuningdek, korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini boshqarishning amaliy jihatlari ham tahlil qilinib, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ishlab chiqildi.

ASOSIY QISM

Korporativ boshqaruv tizimining modernizatsiyadagi o‘rni

Korporativ boshqaruv – bu korxona faoliyatini samarali tashkil etish, aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilish hamda strategik rivojlanishni ta’minlashga qaratilgan boshqaruv tizimidir. Zamonaviy sharoitda korporativ boshqaruvning asosiy vazifalaridan biri korxonalarni modernizatsiya qilish orqali ularning raqobatbardoshligini oshirishdan iborat.

Modernizatsiya jarayonlari quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- ishlab chiqarish texnologiyalarini yangilash;
- raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish;
- energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish;
- innovatsion mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirish;
- boshqaruv tizimini xalqaro standartlar asosida tashkil etish.

Korporativ boshqaruv tizimi kuchli tashkil etilgan korxonalarda modernizatsiya jarayonlari nisbatan samarali amalga oshiriladi. Chunki bunday korxonalarda strategik rejalashtirish, risklarni boshqarish va investitsion qarorlarni qabul qilish mexanizmlari aniq shakllangan bo‘ladi.

Modernizatsiya jarayonlarini boshqarishdagi muammolar

Amaliyotda korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini boshqarishda bir qator muammolar uchraydi. Ular quyidagilardan iborat:

1. Moliyaviy resurslarning yetishmasligi;
2. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar;
3. Malakali mutaxassislar yetarli emasligi;
4. Korporativ boshqaruv mexanizmlarining sustligi;
5. Innovatsion faoliyatning yetarlicha rivojlanmaganligi;
6. Raqamlashtirish darajasining pastligi.

Ayniqsa, ayrim korxonalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonining markazlashganligi modernizatsiya jarayonlarining sekinlashishiga olib kelmoqda.

Modernizatsiya jarayonlarini samarali boshqarish yo‘nalishlari

Korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini samarali boshqarish uchun quyidagi yo‘nalishlarga alohida e’tibor qaratish zarur:

Strategik boshqaruvni rivojlantirish

Korxonalar uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishi va modernizatsiya jarayonlarini strategik maqsadlar bilan uyg‘unlashtirishi lozim.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish

ERP, CRM, sun’iy intellekt va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini joriy etish boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Investitsion faoliyatni faollashtirish

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish modernizatsiya jarayonlarini tezlashtiradi.

Inson kapitalini rivojlantirish

Korxona xodimlarining malakasini oshirish, zamonaviy boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirish modernizatsiyaning muhim omili hisoblanadi.

Korporativ nazorat tizimini takomillashtirish

Ichki audit, risk-menejment va korporativ nazorat tizimlarini kuchaytirish modernizatsiya samaradorligini oshiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, korporativ boshqaruv tizimidagi korxonalarda modernizatsiya jarayonlarini samarali boshqarish iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda korxonalar faoliyatini innovatsion va raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, modernizatsiya jarayonlarining samaradorligi bevosita korporativ boshqaruv tizimining rivojlanganlik darajasiga bog‘liq. Shu sababli

korxonalarda strategik boshqaruvni rivojlantirish, investitsion faoliyatni faollashtirish, inson kapitalini takomillashtirish va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish zarur.

Bundan tashqari, korporativ boshqaruvning xalqaro standartlarini joriy etish korxonalarning investitsion jozibadorligini oshiradi hamda ishlab chiqarish samaradorligini ta’minlaydi. Kelgusida modernizatsiya jarayonlarini boshqarishda innovatsion boshqaruv usullaridan keng foydalanish korxonalar barqaror rivojlanishining asosiy omillaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Porter M. Competitive Advantage. – New York: Free Press, 1985.
2. Drucker P. Management Challenges for the 21st Century. – New York, 1999.
3. Thompson A., Strickland A. Strategic Management. – McGraw-Hill, 2003.
4. Vahobov A., Ibrohimov A. Korporativ boshqaruv asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
5. Abdurahmonov Q.X. Menejment va korporativ boshqaruv. – Toshkent, 2020.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining korporativ boshqaruvni rivojlantirishga oid qarorlari va farmonlari.
7. G‘ulomov S.S. Innovatsion iqtisodiyot. – Toshkent: Fan, 2021.
8. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma’lumotlari.
9. Zamonaviy menejment nazariyasi bo‘yicha ilmiy maqolalar va internet manbalari.